

KYSELYLOMAKE SUURPÄÄOMAN JÄRJESTÖISTÄ ²²

Venäjän Keisarillisen teknillisen seuran teollisuus- ja talousjaosto on toimittanut kyselyn „Venäjän kauppa- ja teollisuusluokan yhteiskunnallisista järjestöistä”, oikeammin sanoen suurpääoman järjestöistä. Tuon kyselyn tulokset on nyt esitetty hra Gushkan ²³ kirjassa „Venäjän kauppa- ja teollisuusluokan edustusjärjestöt” (Pietari, 1912). Sekä siinä oleva aineisto että johtopäätökset, jotka kirjoittaja hahmottelee melko selvästi, ansaitsevat suurta huomiota.

I

Teknillisen seuran kyselylomake koski oikeastaan kapitalistien „edustus”-järjestöjä, jotka käsittävät noin 80% kaikista järjestöistä. Noin 15% tulee kartellien, trustien ja syndikaattien osalle; noin 5% työnantajain liittojen osalle; loput pörssikomiteain, edustajakokousten neuvostojen y.m.s. osalle. Nämä viimeksi mainitut järjestöt itse nimittävät itseään mieluummin „edustus”-järjestöiksi. Niiden tehtävänä on vallanelimiin vaikuttaminen.

Työnantajain liitot käyvät hra Gushkan mielestä „välitöntä” luokkataistelua palkkatyöläisiä vastaan, mutta edustusjärjestöt käyvät „välillistä” luokkataistelua, „taistelua muita luokkia vastaan painostamalla valtiovaltaa ja yleistä mielipidettä”.

Tuo terminologia on tietenkin väärää. Se osoittaa meille heti erään niistä perusvioista, joissa hra Gushka yhtyy porvarillisen „professori”-taloustieteen edustajien enemmistöön. Näyttää siltä, että luokkataistelu-käsite hyväksytään, näyttää siltä, että se otetaan tutkimuksen perustaksi. Mutta

todellisuudessa tuota käsitettä typistetään ja vääristellään. Tosiaankin, hra Gushkan mukaan asia on siten, että kapitalistien taistelu palkkatyöläisiä vastaan kyseisen poliittisen järjestelmän puitteissa on „välitöntä” luokkataistelua, mutta taistelu *itse poliittisesta järjestelmästä* on „välillistä” luokkataistelua! Entä mihin kuuluu taistelu itse „valtiollisuudesta”?

Mutta tästä hra Gushkan „maailmankatsomuksen” perusviasta meidän pitänee puhua toisessa paikassa. Hänen teoksensa merkittävyytenä ei ole teoria, vaan tosiasiain yhteen kokoaminen. Ainakin ne tiedot, jotka koskevat vallitsevaa tyyppiä olevia järjestöjä, ovat varsin mielenkiintoisia.

Suurpääoman „edustus”-järjestöjä on laskettu Venäjällä vuonna 1910 olleen yhteensä 143. Niistä 71 oli pörssiyhdistyksiä komiteoineen. Sitä paitsi oli 14 kauppa- ja manufaktuurikomiteaa, 3 kauppiastoimistoa, 51 järjestöä „yhdistetyssä” ryhmässä (edustajakokouksia, niiden neuvostoja, neuvottelutoimistoja y.m.) ja 4 järjestöä epämääräisten ryhmässä. Kyselylomakkeeseen vastasi yhteensä 62 järjestöä, s.o. vähemmän kuin puolet. Mielenkiintoisimman, „yhdistetyn” ryhmän 51 järjestöstä vastasi kyselylomakkeeseen 22 järjestöä.

Järjestöjen perustamisaikaa koskevat tiedot ovat kuvaavia. Kyselylomakkeeseen vastanneista 32 pörssikomiteasta 9 on perustettu sadan vuoden aikana, vuosina 1800—1900; 5 — neljän vuoden aikana, vuosina 1901—1904; 9 — *kahtena vallankumousvuotena*, vuosina 1905—1906; ja 9 — vuosina 1907—1910.

„Tässä”, kirjoittaa hra Gushka, „tuntuu aivan selvästi se sysäys, jonka myrskyisän vuoden 1905 yhteiskunnallinen liike antoi pääoman edustajien järjestymisprosessille”.

Yhdistetyn ryhmän 22 järjestöstä ainoastaan 7 järjestöä on perustettu vuosina 1870—1900; 2 — vuosina 1901—1904; 8 — *kahtena vallankumousvuotena*, 1905—1906; ja 5 — vuosina 1907—1910. Kaikki nuo yleensä teollisuuden edustajien, vuoriteollisuudenharjoittajien, naftateollisuudenharjoittajien y.m. y.m. „edustajakokousten neuvostot” ovat pääasiallisesti vallankumouksellisen ja vastavallankumouksellisen kauden tuloksia.

Teollisuusaloittain järjestöt jakaantuvat seuraavalla tavalla. Pörssikomiteain ryhmissä ovat vallitsevina sekalaiset alat; nämä komiteat yhdistävät tavallisesti kaikki kyseisen paikkakunnan teollisuus- ja kauppalat. Kauppa- ja manufaktuurikomiteain ryhmässä nousee etutilalle tekstiiliala. Tärkeimmässä, yhdistetyssä ryhmässä lähes puolet järjestöistä kuuluu teollisuuden eikä kaupan alaan, nimittäin vuorityöhön ja metallurgiaan.

„Tämä alojen ryhmä (vuori- ja metalliteollisuus) onkin Venäjän nykyisen teollisuus-„kaartin” järjestöjen taloudellisenä perustana”, kirjoittaa hra Gushka, jonka pikku heikkoutena on puhua tutkimuksensa kohteesta „lennokkaassa tyylissä”.

Liikevaihdon tai tuotannon summa kyseessä olevan järjestön edustamalla koko kauppa- ja teollisuusalalla yhteensä on onnistuttu saamaan selville vain osasta järjestöjä. Loppusummaksi on tullut 1.570 miljoonaa ruplaa, joista 1.319 milj. rpl. järjestöjen jäsenillä. Järjestyneitä on siis 84%. Liikevaihto oli 3.134:llä järjestöön kuuluvalla 1.121 milj. rpl., mikä on keskimäärin 358 tuhatta rpl. 1 jäsentä kohden. Työläisten luku oli 685:llä järjestöön kuuluvalla noin 219 tuhatta (111. sivulla kirjoittaja on virheellisesti laskenut sen 319 tuhanneksi), s.o. keskimäärin yli 300 työläistä yhtä järjestön jäsentä kohden.

On selvää, että kysymys on nimenomaan suurpääoman ja oikeammin sanoen jopa suurimman pääoman järjestöistä. Hra Gushka käsittää tämän aivan selvästi mainitessaan esim., että pörssikomiteain sekä kauppa- ja manufaktuurikomiteain jäseniksi pääsevät vain suuret ja suurimmat kauppiat ja teollisuudenharjoittajat,— että teollisuus- ja kauppatoimen edustajakokousten järjestö koostuu „suurimmista” kapitalistisista liikeyrityksistä.

Sen vuoksi tekijä on suotta puhunut kirjansa otsikossa „Venäjän kauppa- ja teollisuusluokan” järjestöistä. Se ei ole oikein. Se on taaskin luokkakäsitteen tyypistämistä. Hra Gushka puhuu todellisuudessa kerroksesta eikä luokasta. Tosin suurimpien kapitalistien kerros on tietysti taloudellisesti vallitsevassa asemassa kaikkiin muihin nähden, se voittaa ne ehdottomasti liikevaihtonsa määrän kannalta; kaikki tämä on kiistatonta. Mutta sittenkin se on kerros eikä luokka. Onhan esimerkiksi tämän kerroksen edustusjärjestöjen poliittisesta merkityksestä sen poliittiseen

herruuteen ja sen poliittisesta herruudesta kauppaja- ja teollisuusluokan poliittiseen herruuteen äärettömän pitkän välimatka.

Tämän yhteydessä on mainittava seuraava hra Gushkan järkeily: „Me Venäjällä”, kirjoittaa hän, „olemme tottuneet käyttämään hyvin suurta mittakaavaa määrittellessämme sitä, mitä sanotaan suureksi taikka ei suureksi liikeyritykseksi, koska meillä, kuten tiedetään, pääoma on keskittynyt tavattoman pitkälle, jopa pitemmälle kuin Saksassa”...

Saksaan vertaileminen ei ole paikallaan. Siihen, että meillä esim. Uralilla vuori- ja metallurgiateollisuudessa ei ole pieniä tuotantolaitoksia tai että niitä on kovin vähän, ovat aivan erikoislaatuiset syyt: ei ole täyttä teollisuudenharjoittamisen vapautta ja on olemassa keskiaikaisuuden jätteitä. Ja meidän virallinen (tahi meidän narodnikkilainen, mikä on samaa) tehdasteollisuuden ja „kotiteollisuuden” erottaminen toisistaan, eikö se tee mahdottomaksi verrata meidän teollisuustilastoamme saksalaiseen tilastoon? eikö se useinkin johdata havainnoitsijaa harhaan Venäjällä vallitsevan „tavattoman keskittymisen” suhteen, kun se peittelee lukemattomien talonpoikaisten pikkuyritysten „tavatonta” *pirstoutuneisuutta*?

II

On mielenkiintoista mainita muutamia kyselylomakkeen antamia tietoja suurimman pääoman edustusjärjestöjen toiminnasta. Kirjan tekijä esittää esim. taulukon niiden budjeteista. Yhdistettyyn ryhmään kuuluvien 22 järjestön budjetissa on tuloja 3.950.000 ruplaa ja kaikkien järjestöjen tulojen yhteissumma on $7\frac{1}{4}$ miljoonaa ruplaa. „Tämä meillä olevien 56 järjestön $7\frac{1}{4}$ miljoonaa käsittävä vuosibudjetti”, kirjoittaa hra Gushka, „suurenisi varmaankin $1\frac{1}{2}$ —2-kertaisesti, jos lisättäisiin niiden järjestöjen tilikertomukset, joista kyselylomakkeessamme ei ole tietoja”.

Mutta enemmän kuin puolet tästä budjetista, nimittäin $4\frac{1}{2}$ miljoonaa ruplaa, käytetään talous- ja hyväntekeväisyystarkoituksiin. Varsinaisiin edustustehtäviin 56 järjestöä käyttää 2,7 milj. ruplaa. „Enemmistö vastauksista tai tilikertomuksista asettaa näissä edustuskustannuksissa etutilalle toimitsijain ylläpidon ja sitten huoneistonvuokran.

Tällöin lankeaa enin osa menoista 64,4%:ssa järjestöistä toimitsijain ylläpitoon ja 26,7%:ssa järjestöistä huoneistonvuokraan”.

Koska tutkimuksen kohteena olleiden kapitalistiliittojen liikevaihto on 1.319 milj. ruplaa, ovat nämä numerot todistuksena hyvin vaatimattomista menoista, joten hra Gushkan pöyhkeäsänainen johtopäätös — menoarvio on „Venäjän kauppa- ja teollisuusporvariston edustusjärjestöjen *finanssi-mahdin osoittin*”! (kursivointi kirjan tekijän) — todistaa meille taaskin tuon tekijän ylenpalttista mieltymystä „suuriin sanoihin”.

„Kolmannelle ainekselle”, s.o. kapitalistiliittoja palvelevalle sivistyneistölle, tekijä on omistanut kirjansa 9. luvun. Osoittautui, että 29 pörssikomiteaa oli merkinnyt niillä olevan 77 kolmannen aineksen edustajaa, jotka palvelevat näissä komiteoissa; lisäksi yhdistetyn ryhmän 22 järjestöä oli merkinnyt 180 sellaista toimitsijaa. Enimmäkseen oli merkitty olevan 2—4 kolmannen aineksen edustajaa yhtä järjestöä kohden. Koska kapitalistiliitot useinkin pienentelevät tämänluontoisia tietoja, pitää tekijä todennäköisenä sitä johtopäätöstä, „että pääoman edustusjärjestöjen palveluksessa, vastuunalaisissa toimissa, on *vähintään tuhat henkeä* käsittävä armeija (!) sivistyneistöä”, sihteereitä, kirjanpitäjiä, tilastomiehiä, lainopillisia neuvonantajia y.m.s.

Eipä siihen paljoa tarvita, kun hra Gushka jo alkaa puhua „armeijasta”.

Kapitalistiliittojen julkaisutoimintaa luonnehtivat seuraavat numerotiedot. Vastaukseksi kyselyyn kertyi täytettyjen lomakkeiden lisäksi pikku kirjasto, 288 nidettä; ne ovat edustajakokousten aineistoja, toimintakertomuksia, sääntöjä ja virkakirjelmia, joita ei ole lainkaan annettu myytäväksi.

Yhdeksän järjestöä julkaisee aikakauslehtiä: „Gorno-Zavodskoje Delo”, „Neftjanoje Delo”, „Promyshlennost i Torgovlja”, „Izvestija Rossiiskogo Obshtshestva Vinokurennyh Zavodtshikov” y.m.s. Näiden julkaisujen ilmes-tyneiden numeroiden kokonaisluvun kirjoittaja arvioi 2.624 „niteeksi”, ja lisättyään niihin 452 nidettä „teoksia”, vuosikertomuksia y.m. sekä 333 nidettä epäsäännöllisesti ilmestyviä julkaisuja, hra Gushka arvioi loppusumman 3.409 „niteeksi” ja sanoo sitä „sievoiseksi”. Julkaisujen kokonaismäärä lienee 4—5 tuhatta nidettä.

„Tämä kirjasto on liioittelematta suorastaan aarre”, huudahtaa hra Gushka, „se sisältää mitä runsaimman aineiston Venäjän suurporvariston anatomian ja fysiologian tutkimiseksi, jos niin voidaan sanoa... Tutkimatta tätä arvokasta aineistoa ei saada oikeaa käsitystä Venäjän hallitsevien yhteiskunnallisten voimien bilanssista, muun muassa Venäjän valtiovallan sosiaalisesta luonteesta, olemuksesta ja merkityksestä ennen vuotta 1905 kuin sen jälkeenkään”.

Hra Gushka tekee hyvin useita tämäntapaisia retkiä Venäjän valtiovallan sosiaalista luonnetta ja merkitystä koskevalle alalle. Niitä kannattaa tarkastella erikseen, koska tämä kysymys on tärkeä ja koska kirjan tekijä sitä vääristelee; hän liioittelee tavattomasti ja juuri sen takia vähän väliä vannoo puhuvansa „liioittelematta”.

III

„Tarkastelemissamme järjestöissä”, kirjoittaa hra Gushka, „näissä edustusjärjestöissä, s.o. teollisuus- ja kauppiasluokan etuja edustavissa järjestöissä, toiminnan painopisteenä on luonnollisesti tämän luokan edustajien kannan määrittely erilaisten, sen etuja koskettelevien kysymysten alalla sekä tuon kannan puolustaminen erilaisin keinoin”.

„Painopiste” on epäilemättä juuri siinä. Kyselylomakkeissa on kiinnitetty paljon huomiota siihen, mitä kysymyksiä kapitalistien järjestöt ovat käsitelleet ja mitä pyyntöjä ne ovat esittäneet. Yhdistäessään saadut tiedot kirjan tekijä erottaa niistä pitkän luettelon hänen mielestään „yleisluontoisia kysymyksiä”. Tärkeimmistä kysymyksistä muodostuvat tällaiset ryhmät: a) työväenvakuutus, pyhäpäivälepo y.m.s.; b) tulovero, elinkeinoverotus j.n.e.; c) tullipolitiikka; d) kulkulaitos; e) osakeyhtiöt, luotto y.m.; f) ulkomaiset konsulaatit, tilastot, vuoriteollisuuslaitoksen perustaminen; g) kauppiassäädyn osallistuminen zemstvolaitoksiin, Valtakunnan neuvostoon, hallituksen lakiesitysten ennakkokäsittelyyn y.m.s.

Hra Gushka tekee tämän johdosta yhteenvedon: „Joka tapauksessa, kuten luetelluista kysymys- ja pyyntöryhmistä näkyy, järjestöjemme toimintapiiri on hyvin laaja”... Tällaista johtopäätelmää lukiessa tulee tahtomattaankin pysähtyneeksi ja katsoneeksi, eiköhän ole sattumalta jäänyt pois vähäinen *ei ole* sanonta. Sillä onhan selvää, että tekijän esittämä toimintapiiri *ei ole* ollenkaan laaja. Mutta tässä ei ole suinkaan kysymys sanahairahduksesta, vaan tekijän varsinaisesta „ajatuksenjuoksusta”. „On vaikea

löytää”, arvelee hän, „sellaista enemmän tai vähemmän oleellista maan sosiaalipoliittisen elämän alaa, joka ei kuuluisi pääoman edustusjärjestöjen toimintapiiriin”.

Tämä on uskomatonta, mutta totta: hra Gushka syöttää tuollaista emävalhetta aivan tosissaan ja toistelee sitä monella kymmenellä eri tavalla!

„On vaikea löytää”... Entä vaalilaki? entä agraarikysymys? Vai eivätkö ne ole „maan sosiaalipoliittisen elämän oleellisia aloja”?

Hra Gushka katselee „sosiaalipoliittista elämää” *kauppioiden* katsomusten altaasta akkunasta. Hän ei voi mitenkään käsittää, että hänen varaukseton esityksensä on todistuksena nimenomaan suppeudesta eikä suinkaan laajuudesta. Kauppioiden herättämille kysymyksille on ominaista suppeus, sillä ne koskevat *vain* kauppiaita. Kapitalistit *eivät* nouse *yleispoliittisten* kysymysten tasolle. „Teollisuuden ja kaupan edustajien päästäminen” yksiin tai toisiin paikallis- tahi keskuslaitoksiin — siinä heidän esityksensä „rohkeus”-raja. Miten nuo laitokset pitäisi *yleensä* järjestää, sitä he *eivät osaa* ajatella. He ottavat muiden määräyksestä muodostetut laitokset ja mankuvat pääsyä niihin. He asettuvat orjamaisesti sille valtiolliselle maaperälle, joka ei ole heidän luokkansa luoma, ja sillä pohjalla „anovat” etuja *omalle* säädylleen, *omalle* ryhmälleen, *omalle* kerrokselleen kohoamatta siinäkään koko *luokan* etujen laajan ymmärtämisen tasolle.

Vääristellessään asiaa hirveästi hra Gushka joutuu suorastaan ylistelyhurmiin. „Tarmokas ja sitkeä vallanelimien painostaminen”, kirjoittaa hän. „Meidän järjestömme” „ymmärtävät sen mainiosti (!!) itekin”... „Suurpääoman järjestöistä on kehkeytynyt oikea *esiduumma*, joka tosiasiallisesti vaikuttanee lainsäädäntöön enemmän kuin Valtakunnanduumma, semmitenkin”, yrittää tekijä laskea sukkeluuksia, „kun kapitalistiseen parlamenttiin ei sovelleta 87. pykälää²⁴ eikä pääoman järjestöjä ole vielä kertaakaan varta vasten hajotettu 3 päiväksi...”

Tuo sutkaus on havainnollinen todistus herrojen teollisuusporhosen ja heidän ylistelijänsä Gushkan äärimmäisen pitkälle menevästä omatoimisesta lyhytnäköisyydestä. On jäänyt ottamatta huomioon pikkuseikka, aivan pieni seikka: Duuma ottaa käsiteltäväksi koko valtiovallintaa ja kaikkia luokkia koskevia kysymyksiä, kajoten yleisvaltakunnallisiin

laitoksiin, mutta kauppaporhojen järjestöt pitävät rohkeana herättää kysymyksiä, jotka koskevat *vain* kauppiaita, *vain* kauppiaiden oikeuksia.

Hra Gushka menee niinkin pitkälle, että esittää Ufan pörssikomitean sanat vuosikertomuksesta 1905—1906: „suorittamalla eräitä perinpohjaisia pörssilaitosten uudistuksia hallitus itse valikoi... *itselleen ansiokkaita apulaisia*”, ja sanoo näitä sanoja „oikeiksi”, painattaa ne kursiivilla ja puhuu „vilkkaasta ja aktiivisesta yhteistoiminnasta hallituksen kanssa”.

Tuollaista lukiessa tulee tahtomattakin mieleen saksalainen sana: Lohudelei — matelevainen ylistely tai ylistelevä mateleminen. Vuosina 1905—1906 puhutaan omahyväisin naamoin „pörssilaitosten” „perinpohjaisesta uudistamisesta”! Mutta sehän on lakeijan näkökanta, lakeijan, jolle isäntä antaa tilaisuuden „neuvotella” kokin kanssa päivällisen järjestämisestä y.m.s. sanoen heitä „ansiokkaiksi apulaisikseen”.

Miten lähelle tätä katsantokantaa hra Gushka tulee, näkyy siitä järjestöjen esitysten tuloksia koskevasta XV luvun alajaksosta, jolle hän on antanut otsikon: „Tappioasemia”. „Ei voida kieltää”, luemme siitä, „että on *muutamia* sellaisia *aloja*, joilla pääoman edustajien esitykset ja vaatimukset todellakin kohtaavat vastarintaa hallituksen taholta”. Seuraa esimerkkejä tällaisessa järjestyksessä: 1) kruununmetsien ala; valtio itse on metsäteollisuudenharjoittaja; 2) rautatietariffien ala; valtio itse on liikeyrittäjä; 3) kysymys zemstvoedustustosta ja 4) kysymys edustuksesta Valtakunnanduudessa ja Valtakunnanneuvostossa. „Kummassakin tapauksessa”, sanoo tekijä kahdesta viimeksi mainitusta, „vaikuttaa tietenkin virkamiehistön intiimi läheisyys toiseen vallassa olevaan luokkaan — kartanomaanomistajaluokkaan”.

„Mutta jos mainitut harvat kysymykset jätetään syrjään”, jatkaa hra Gushka tyytyväisenä, „niin täytyy sanoa, että kaikilla muilla aloilla... kyselylomakkeemme antamat tiedot kuvaavat kauppa- ja teollisuusluokan asemat voitollisiksi asemiksi”...

Tuohan on älyn leimaus, eikö totta! Metsät, rautatiet, zemstvo ja parlamentti ovat tappioasemia. „Mutta jos jätetään mainitut harvat kysymykset syrjään”, niin asema on voitollinen!

Ja kirjansa „loppulauseessa”, sotiessaan sitä „perinnäistä ennakkoluuloa” vastaan, että kauppa- ja teollisuusluokka on nöyryytetty ja oikeudeton, hra Gushka päätyy suorastaan pateettiseen Lohhudeleihin:

„Kauppa- ja teollisuusporvaristo ei istu Venäjän valtioelämän pöydän ääressä oikeudettomana, nöyryytettynä luokkana, vaan valtiotavallan toivottuna vieraana ja avustajana, „ansioikkaana apulaisena”, ollen huomattavalla paikalla niin vakiintuneen tavan mukaan kuin myös lain, kirjoitetun oikeuden nojalla, eikä suinkaan vasta eilispäivästä asti”.

Tuo sopii varsin hyvin jonkun Krestovnikovin, Avdakovin, Tiesenhausenin y.m.s. miehen viralliseen puheeseen ministerin tarjoiluilla. Nimenomaan sellaiset puheet, juuri sellaisella kielellä kirjoitetut puheet ovat jokaiselle venäläiselle tuttuja. Herää vain kysymys: miten pitäisi nimittää sitä „tiedemiestä”, joka on suorittavinaan vakavan kyselylomakkeen „tieteellistä” käsittelyä, mutta soluttaa kirjallisuuteen orjamaisesti imartelevien kauppiaiden pöytäpuheita „kyselylomakkeesta tehdyn johtopäätöksen” nimellä?

„Vanhoilta hyviltä ajoilta”, jatkaa hra Gushka, „olemme perineet ennakkoluulon sitkeyden saaneen mielipiteen, jonka mukaan kapitalistisella Venäjällä ilmenee se ristiriita, että *taloudellisesti* herruusasemassa oleva suurporvaristo pysyy *poliittisesti* edelleenkin orjuutettuna. Koko kyselylomakkeemme antama aineisto murtaa tuohon tavanomaiseen käsitykseen tuntuvan aukon”.

Täytyy aivan rajattomasti mataloittaa marxilaisuutta, jonka termeillä hra Gushka koketeeraa, jotta voitaisiin luulla kapitalistien järjestöjä koskevan kyselylomakkeen voivan antaa „aineistoa” kysymykseen absolutismin ja tilanherrain harjoittamasta porvariston poliittisesta orjuutuksesta. Siihen aineistoon, joka antaa tuohon kysymykseen todellisen vastauksen, ei tekijä ole juuri ollenkaan kajonnut eikä tämän kyselylomakkeen puitteissa pysytellen ole voinutkaan kajota.

Kosketellen porvaristomme elämän yhtä puolta lomake päivävastoin *vahvistaa* todeksi porvariston poliittisen orjuuttamisen. Kyselylomake osoittaa, että taloudellisesti porvaristo menee eteenpäin, että erinäiset, yksityiset porvariston oikeudet laajenevat, että sen luokaksi järjestyminen edistyy, että sen osuus poliittisessä elämässä suurenee.

Mutta juuri sen vuoksi, koska näitä muutoksia tapahtuu, *syvenee entisestään* ristiriita toisaalta porvariston taloudellisen voimistumisen ja toisaalta sen tosiasian välillä, että 99/100 poliittisesta vallasta pysyy absolutismin ja tilanherrain käsissä.

Koketeeratessaan marxilaisilla termeillä hra Gushka on itse asiassa tavallisen sosialiliberalsmin näkökannalla. Tuon liberalismiin värittäminen marxilaisella fraseologialla on eräs Venäjän spesifiikkisistä erikoisuuksista tai taudista, jos niin tahdotaan sanoa. Pysyen liberalismiin näkökannalla hra Gushka on yhtäkkiä törmännyt Venäjän valtiovallan sosiaalista olemusta koskevaan kysymykseen eikä ole käsittänyt edes osapuilleen tuon kysymyksen koko laajuutta ja koko merkitystä.

Venäjän valtiovallan luokkaolemus on vuoden 1905 jälkeen kokenut tuntuvia muutoksia. Tuo muutos on tapahtunut porvarilliseen suuntaan. Kolmas Duuma, „vehiläinen” liberalismi sekä useat muut oireet ovat todistena meidän vanhan valtamme uudesta „askeleesta porvarilliseksi monarkiaksi muuttumisen tiellä”. Mutta ottaessaan vielä yhden askeleen tällä uudella tiellä tuo valta jää *entiseksi*, ja poliittisten ristiriitojen summa siitä suurenee. Kun hra Gushka törmäsi vakavaan kysymykseen, niin osoittautui, ettei hän pysty selvittämään sitä.

IV

Käsitellessään verrattain erikoisluontoisen kyselylomakkeen aineistoa hra Gushka kajosi vielä erääseen äärettömän tärkeään periaatteelliseen kysymykseen, jossa kannattaa varta vasten viivähtää. Se on kysymys „vuoden 1905 merkityksestä”, kuten kuuluu XIII luvun erään osan otsikko hra Gushkan kirjassa.

Kyselylomakkeen 41. kysymys, joka koskee järjestön toimeenpanevan elimen istuntojen määrää viitenä viimeksi kuluneena vuotena, kunakin vuotena erikseen, oli tehty sitä varten, että saataisiin selville, missä määrin järjestöjen toiminta oli vilkastunut vuonna 1905. Kyselylomakkeen antama aineisto „ei näytä”, hra Gushkan sanojen mukaan, „järjestöjemme elämässä olleen sellaista ilmiötä”, s.o. toiminnan huomattavaa vilkastumista.

„Ja onhan se ymmärrettävääkin”, huomauttaa hra Gushka.

Mistä hän sitten selittää tämän ilmiön johtuvan?

„Työnantajain” liittojen, järkeilee hän, täytyi vuonna 1905 tehostaa toimintaansa lakkotaistelun kiihtymisen takia.

„Mutta puhtaasti edustustyyppiset järjestöt”, jatkaa hra Gushka, „olivat tietystä suhteesta päinvastaisessa asemassa: niiden tärkein vastapuoli — hallitusvalta — oli nimenomaan vuoden 1905 kuluessa puolustautuvan voiman asemassa, voiman, joka kaikkein vähimmin luottaa itseensä ja vähimmin herättää luottamusta toisissa. Tuona „hulluna” vuotena, „jolloin esivalta poistui”, — kaikista, myöskin teollisuudenharjoittajista tuntui (varsinkin vuoden lopulla), että entinen „esivalta” ei enää palaakaan takaisin.

Senpä vuoksi ei pääoman edustusjärjestöillä ollut syytä tehostaa siihen aikaan edustuksensa aktiivisuutta hallitusvallan elimien edessä”.

Tämä selitys ei kelpaa mihinkään. Jos „esivalta” olisi todella „poistunut”, niin entisen poliittisen esivallan poistumisen olisi pitänyt välttämättä tehostaa uuden taloudellisen esivallan aktiivisuutta, muuttaa se uudeksi poliittiseksi esivallaksi. Jos hallitusvalta etupäässä puolustautui, niin millä tavalla tuon hallitusvallan „avustaja ja ansiokas apulainen” (kuten hra Gushka luonnehtii kauppa- ja teollisuusporvaristoa) olisi voinut olla tehostamatta omaa toimintaansa, puolustaessaan tuota hallitusvaltaa ja itseään? Kirjoittajamme ei ole lainkaan harkinnut sitä, mitä hän puhuu, vaan on rajoittunut keräämään kokoon rykelmän eniten käytettyjä ja tavanomaisia sanoja. Ehkäpä hän aavisti, että puhe on äärimmäisen tärkeästä kysymyksestä, jonka ratkaisusta riippuu vastaus tai jonka ratkaisuun liittyy kiinteästi vastaus yleisempään kysymykseen, kysymykseen porvariston poliittisesta osuudesta, — ja ikään kuin pelkäsi käydä vakavasti käsiksi tärkeään kysymykseen, ikään kuin olisi paennut sitä.

Syventykää tekijän seuraavaan järkeilyyn saman kohdan johdosta, vuoden 1905 merkityksestä:

„...Pääoman järjestöillä ei ollut niin ikään taipumusta kokoontua useasti määrittelemään suhtautumistaan yhteiskunnallispoliittisiin kysymyksiin, jotka kuohuttivat silloin koko maata: jouduttuaan kansanliikkeen vastavan aallon tunkemina taka-alalle ne katsoivat parhaaksi toistaiseksi odotella ympärillään riehuvan taistelun tuloksia; mutta

vihdoin, kun „esivalta” ilman mitään kaksimielisyyttä osoitti olevansa taipuvainen „palaamaan” takaisin paikalleen, alkoivat kauppa- ja teollisuusluokan järjestötkin vähitellen palata edustustoimintansa tavalliseen muotoon ja intensiivisyyteen”.

„Pääoman järjestöt joutuivat kansanliikkeen valtavan aallon tunkemina taka-alalle”... Hyvä on! Mutta hra Gushka ei taaskaan ajattele, mitä puhuu. Ketä vastaan kansanliikkeen valtava aalto oli suunnattu? — Vanhaa valtaa vastaan. Kuinkas tuon vallan „avustaja ja ansiokas apulainen” saattoi tulla tungetuksi *taka-alalle*? Sen olisi pitänyt — jos se oli todella avustaja ja ansiokas apulainen. — rynnistää sitä tarmokkaammin *etualalle*, mitä suurempi oli sen taloudellinen voima, joka ei riippunut poliittisen vallan vanhasta järjestelmästä.

Millä tavalla vanhan vallan „avustaja ja ansiokas apulainen” saattoi joutua sellaiseen asemaan, että „katsoi parhaaksi odotella”?

Hra Gushka ryhtyi sotimaan taloudellisessa herruusasemassa olevan porvariston poliittista orjuutusta koskevaa teoriaa vastaan, mutta sotkeutuikin jo ensimmäisessä yrityksessä! Päinvastoin, vuoden 1905 tapahtumien kulku vahvistaa sitä „teoriaa”, jonka hän lupasi tuhota.

Sekä suuri kauppa- ja teollisuuspääoma että Venäjän porvarilliset liberaalit eivät ainoastaan „odotelleet” vuonna 1905, vaan myös ottivat sangen selvän vastavallankumouksellisen asenteen. Sitä osoittavat tosiasiat ovat kyllin yleisesti tunnettuja. Mutta on aivan varmaa, että absolutismin ja tilanherraluokan voimiin verrattuna oli suurin pääoma tiettyssä suhteessa „*tungettu taka-alalle*”.

Kuinka saattoi tapahtua, että porvarillisessa vallankumouksessa „kansanliikkeen aallon” valtavin kohokohta työnsi eniten *taka-alalle* porvariston?

Niin saattoi tapahtua, koska vain täydellinen „porvarillinen vallankumous” käsitteen vääristely johtaa siihen käsitykseen, että porvarillinen vallankumous muka heikkenee, kun porvaristo vetäytyy syrjään. Niin täytyi tapahtua, koska proletariaatti ja talonpoikaisto ovat Venäjällä porvarillisen vallankumouksen tärkeimpänä liikkeellepanevana voimana porvariston jäädessä horjuvalle kannalle. Toisaalta porvaristo — poliittisesti tilanherrain ja absolutismin orjuuttamana — asettuu työväenliikkeen voimistuessa vastavallan-

kumoukselliselle kannalle. Siitä johtuu porvariston horjuminen, sen vetäytyminen „taka-alalle”. Porvaristo sekä vastustaa vanhaa järjestelmää että esiintyy sen puolesta. Porvaristo on valmis auttamaan vanhaa järjestelmää työläisiä vastaan, mutta se saattaa aivan hyvin „järjestää asiansa” ja vieläpä vahvistaa ja laajentaakin herruuttaan ilman mitään tilanherroja ja ilman mitään vanhan poliittisen järjestelmän jätteitä: siitä puhuu selvästi sellaisten maiden kuin Amerikan y.m. kokemus.

Tästä näkyy, miksi „kansanliikkeen valtavan aallon” suurin nousu ja vanhan vallan suurin heikkeneminen saattaa aiheuttaa kauppa- ja teollisuusporvariston kiireisen vetäytymisen „taka-alalle”. Se on juuri se luokka, joka voidaan saada puolueettomaksi vanhan ja uuden, demokratian ja keskiaikaisuuden välisessä taistelussa, koska tämä luokka, joka vanhan rinnalla tuntee olonsa hyvin totunnaiseksi, rauhalliseksi ja mukavaksi, voi olla herruusasemassa silloinkin, kun uusi saavuttaa mitä täydellimmän voiton.

V

Venäjän Keisarillisen teknillisen seuran kyselylomakkeesta puhuttaessa ei voida sivuuttaa vaitiololla hra A. Jermanskin kirjoitusta, joka julkaistiin likvidaattorien „Nasha Zarjan” 1.—2. ja 3. numerossa. Hra Jermanski kertailee hra Gushkan teosta tavattoman seikkaperäisesti, muttei kertaakaan mainitse olevansa hänen kanssaan eri mieltä! Ikään kuin sellainen henkilö, joka katsoo kuuluvansa marxilaisiin, voisi olla myötämielinen kauppa- ja teollisuusporhujen ylistäjän vetelälle liberalismille!

Hra Jermanski menee pitemmällekin kuin hra Gushka samaan, hieman marxilaiseen väriin sivellyn, à la * Brentano ja Sombart, sosialiliberalismin suuntaan.

„Edustustyyppiset järjestöt”, kirjoittaa hra Jermanski, „ovat luokkataistelun järjestöjä sen kaikessa laajuudessa ja yleiskansallisessa (osaksi kansainvälisessäkin) mittakaavassa. Kyselylomakkeen tiedoista saa sellaisen kuvan, että järjestöjen käsiteltävänä olevien kysymysten piiri on miltei rajaton. Järjestöjemme toiminta ulottuu miltei kaikkiin

* — sen tapaisen kuin. *Toim.*

merkitykseltään yleisvaltakunnallisiin tehtäviin, kuten Jekaterinoslavin pörssikomitea on aivan oikein määritellyt". Näin järkeilee hra Jermanski aikakauslehdessä, joka on olevinaan marxilainen! Nuo järkeilyt ovat silkkaa ja häikäilemätöntä petkutusta. Marxin luokkataistelu-käsite vaihdetaan siinä *liberaaliseksi* luokkataistelu-käsitteeksi. Yleiskansalliseksi ja yleisvaltakunnalliseksi julistetaan juuri se, mistä puuttuu *yleiskansallisen* ja *yleisvaltakunnallisen* tärkein tunnusmerkki: valtiovallan rakenne ja koko „yleisvaltakunnallisen” hallinnan, yleisvaltakunnallisen politiikan ala j.n.e.

Katsokaa, millaisiin mahdolltomuuksiin hra Jermanski menee yli ymmärryksen käyvässä innossaan. Vastustessaan käsitystä, että „kapitalistinen porvaristo Venäjällä” (hän tahtoo sanoa: kauppaa ja teollisuutta harjoittava suurporvaristo) on velttua, vajavaisesti kehittynyttä j.n.e., hän etsii „nykyaikaista määritelmää”, joka ilmentäisi „Venäjän suurporvariston todellista tilaa”.

Ja mitä näemme? Hra Jermanski pitää sellaisena määritelmänä Avdakovin sanoja, jotka tämä lausui vuoriteollisuusasiain neuvostossa keskusteltaessa (kuulkaahan!) siirtymisestä *vuoriteollisuustoimen edustajakokousten uuteen järjestämistapaan, jolloin puheenjohtaja olisi valinnallinen*. Käytäntö (venäläinen käytäntö) on sellainen, sanoi Avdakov, „että tähän asti ei kukaan ole milloinkaan eikä mitenkään estänyt meitä toimimasta vapaasti”.

„Siinä määritelmä”, kirjoittaa hra Jermanski, „joka sopii nykyaikaan mitä parhaiten”.

No tietysti! Typeriä kauppiaita, jotka kantavat nöyrästi tilanherran valtiollisten etuoikeuksien iestä, ei ole estetty toimimasta vapaasti vuoriteollisuustoimen edustajakokousten järjestämiseksi! Sen sijaan että nauraisi pöyhkeilevälle Jehu Jehunpoika Avdakoville, hra Jermanski on innoissaan valmis lyömään päänsä seinään saadakseen ihmiset uskomaan, että Avdakov ei ole Jehu Jehunpoika, että hän on esittänyt „nykyaikaisen määritelmän”, joka ilmentää „Venäjän suurporvariston todellista tilaa”! Mutta Jehu Jehunpoika Avdakov muistuttaa täydelleen sitä rasvoituttua kamaripalvelijaa, joka ei tohtinut ajatellakaan pääsevänsä täydelliseksi isännäksi herransa *asemesta*, ja heltyy

siitä, että herra sallii hänen neuvotella palvelijain huoneessa sisäkön, kokin y.m. kanssa.

Seuraava katkelma hra Jermanskin kirjoituksesta osoittaa, että juuri tuota eroa kamaripalvelijain ja herran aseman välillä hän ei halua ymmärtää:

„Tässä lienee paikallaan tehdä myös eräs rinnastus”, kirjoittaa hän. „Kaikkihan muistavat, kuinka päättäväisesti ja, niin sanoaksemme, koko kansan kuullen nimitettiin „mielettömiksi haaveiluiksi” zemstvomiesten pyrkimyksiä „osallistua sisäisen hallinnon asioihin”; toisaalta Pietarin pörssikomitea jo perustuslakia edeltäneenä aikana julistaessaan, että on „ulotettava mahdollisimman laajalle pörssiyhdistysten oikeus osallistua (huomatkaal) hallintoasioihin”, täydellä syyllä lisäsi: „Tämä pörssiyhdistysten oikeus ei ole mikään uutuus, sillä pörssiyhdistykset osaksi jo nauttivat sitä”. Se, mikä oli toisille „mieletöntä haaveilua”, ei suurpääoman edustajille ollut haaveilua, vaan todellisuus, reaalisen perustuslain aines”.

„Se”, eikä kuitenkaan se, hra Jermanski „Rinnastukseenne” paljastaa teidän kykenemättömyytenne tai haluttomuutenne nähdä, mikä ero on pyrkimyksessä (tilanomistajaluokan pyrkimyksessä) päästä itse *täydelliseksi* isännäksi ja pyrkimyksessä (rikastuneen talonpoikaisvouden, Fedjkan tai Vanjkan pyrkimyksessä) neuvotella herransa *toisten palvelijain* kanssa. Nämä ovat „kaksi asiaa erikseen”.

On aivan luonnollista, että hra Jermanskin johtopäätökset ovat aivan Larinin johtopäätösten tapaisia. Suurpääoman edustajat — kirjoittaa hra Jermanski — „ovat jo kauan sitten päässeet Venäjällä hallitsevan luokan asemaan tämän sanan täydessä merkityksessä”.

Tuo on silkkaa valhetta. Siinä on unohdettu *niin* itsevaltius *kuin myöskin* se, että valta ja tulot pysyvät kuten ennenkin orjuuttaja-maanomistajien käsissä. Suotta hra Jermanski luulee, että „*vasta* XIX vuosisadan lopussa ja XX vuosisadan alussa” meidän itsevaltiutemme „lakkasi olemasta *yksinomaan* maaorjuudellinen”. Aleksanteri II:n kaudella Nikolai I:n kauteen verrattuna tuota „*yksinomaisuutta*” ei enää ollut. Mutta maaorjuusjärjestelmän, joka on alkanut kadottaa *erikoistuneita* maaorjuudellisen järjestelmän ominaisuuksia ja ottaa askeleita porvarillista monarkiaa kohti, sellaisen maaorjuusjärjestelmän sekoittaminen „suurpääoman edustajien täydellisen herruuden” kanssa on aivan sietämätöntä.

VI

„Nasha Zarjan” toimitus, kuten tavallisesti, varusti hra Jermanskin kirjoituksen „pikku varauksella”: kirjoittaja muka „aliarvioi sitä merkitystä, mikä sille (suurporvaristolle) on välittömällä poliittiseen valtaan osallistumisella”.

Pikku varausten järjestelmä on pesiytynyt likvidaattorien keskuuteen lujasti. Useissa kirjoituksissa Jermanski kehittää mitä yksityiskohtaisimmin luokkataistelua koskevia katsomuksia liberaaliseen tapaan. Mainitun aikakauslehden propaganda on liberaalista propagandaa... Mutta „muistelmät” marxilaisuuden „suloisista päivistä” on kätkeyty pariin riviin huomautuksessa! „Nasha Zarjan” lukijoita kasvatetaan liberalismiin hengessä, liberalismiin, joka soluttautuu marxilaisuuden tilalle, ja toimitus „suojelee itseään syytöksiltä” pikku varauksella, aivan kuin kadettien „Retsh”²⁵ lehdessä.

Vika ei ole lainkaan vain siinä, että hra Jermanski „aliarvioi” kysymyksen vissiä puolta. Vika on hänen kokonaan väärässä katsantokannassaan luokkataistelun suhteen. Vika on hänen pohjimmaisessa virheessään, jonka hän on tehnyt itsevaltiuden yhteiskunnallisen rakenteen arvioinnissa. Olemme jo kauan sitten osoittaneet emmekä väsy osoittamaan, että tätä kysymystä *ei voida kiertää* millään hymähtelyllä „vuoden 1908 vastausten” (tahi vuoden 1912 vastausten) johdosta j.n.e. Tätä kysymystä *ei saa* sivuuttaa vähänkään vakavassa publisistiikassa.

Erimielisyys toisaalta Jermanskin ja Larinin ja toisaalta „Nasha Zarjan” toimituksen välillä on avomielisten ja tavallaan rehellisten likvidaattorien erimielisyyttä likvidaattoruuden diplomaattien kanssa. Tämän suhteen ei pidä rakennella itselleen tuulentupia.

Larin kirjoitti: valta on meillä tullut jo porvarilliseksi. Sen vuoksi työläisten on järjestyttävä, ei vallankumousta odotellen (eikä „vallankumousta varten”, lisäsi hän), vaan osallistuakseen maan perustuslailliseen uudistamiseen. Jermanski lähestyy kysymystä *toiselta* puolelta ja oikeastaan toistaa Larinin *ensimmäisen* edellytyksen, ja tällöin hän vain vihjaa johtopäätöksiin sanomatta niitä suoraan.

Martov „oikaisi” Larinia samalla tavalla kuin „Nasha Zarjan” toimitus oikaisee Jermanskia: valta muka ei vielä

ole porvarillinen ja työväelle „riittää”, kun käy käsiksi konstitutionalismin ja absolutismin väliseen ristiriitaan.

Näin ollen syntyy Martovin (ynnä „Nasha Zarjan” toimituksen) ja Larinin — Jermanskin kesken yksimielisyyden johtopäätöksissä, mikä on aivan luonnollista, koska he ovat yksimielisiä liberaalisen näkökannan peruskatsomuksissa työväenpolitiikan suhteen.

Me taas olemme edelleenkin sitä mieltä, että tuo näkökanta on aivan väärä. Kysymys ei ole siitä, „aliarvioiko” Jermanski vai „yliarvioiko” Martov Gutshkovien, Rjabushinskiin ja kump. „vasemmistolaisuuden”. Kysymys ei ole siitä, „aliarvioiko” Jermanski vai „yliarvioiko” Martov „sen merkityksen, mikä välittömällä poliittiseen valtaan osallistumisella on *porvaristolle*”. Kysymys on siitä, että he *molemmat* eivät ainoastaan „aliarvioi”, vaan suorastaan eivät *ymmärrä* sitä, mikä merkitys *työväenluokalle* ja sen mukana kulkeville, nykyisestä liberalismiin hoipertelusta vapaille porvarillisille demokraateille on „välittömällä osallistumisella poliittiseen valtaan”! Molemmat ajattelevat vain *yhtä* „poliittista valtaa” ja unohtavat *toisen*.

Molemmat katsovat yläkerrokseen eivätkä näe pohjakerroksia. Mutta kun kerran kymmenen Rjabushinskia ja sata Miljukovia nurisee — liberaalisen suuttumuksen vallassa, niin se *merkitsee* sitä, että kymmenet miljoonat pikkuporvarit ja kaikenlaiset „pieneläjät” tuntevat olonsa sietämättömäksi. Ja nuo miljoonat ovat myös mahdollinen „poliittisen vallan” lähde. Vain sellaisten demokraattisten ainesten yhtenliittyminen sekä oikeistolaisia vastaan että liberaalien horjumisista riippumatta pystyy „ratkaisemaan” ne kysymykset, jotka historia on XX vuosisadan alussa asettanut Venäjän ratkaistaviksi.

„Prosvestsheniye” № 5—7,
huhti—kesäkuu 1912
Allekirjoitus: V. I l j i n

Julkaistaan
„Prosvestsheniye” aikakauslehden
tekstin mukaan